

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА СРПСКО-КРАЉЕВСКА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАНКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 57

СРЕДА 11 АВГУСТА 1893

ГОДИНА III

42 САСТАНАК

28 јула 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР,

Милош Марковић

(НАСТАВАК)

(Одговор министра на интерпелације)

Министар финансија Мих. Вујић — Да не би остали под погрешним утисцима, услед говора појединих посланика, да влада има на уму ово што господа хоће да ставе у дужност влади и министру, ја имам да изјавим и морам да признам, да ја не налазим за нужно да подносим никакав накнадни закон о исплати реквизиционих признаница. То искрено кажем (Шоп А. Проконијевић: „то искрено желим.“)

Ова историја, коју је испричао пред Скупштином поштовани посланик А. Проконијевић, убедила ме је баш у томе, да ни један министар финансија не би смео да поднесе такав предлог законски, јер кад се овако догодило, онда шта би било сад са тим реквизиционим признаницама? Ја не верујем да би били довољни и 20 милиона за исплату њихову. Дакле, ја сматрам за дужност да изјавим да нисам никако мислио и не могу да примим ту дужност, да у име владе поднесем предлог, за исплату тих закашњених реквизиционих признаница. Нека господа посланици имају на уму, да је ово под новим законодавним телом, новим уставом, и да народни посланици имају права да подносе предлог да се измени закон, којим би се исплатиле све заостале реквизиције. Г. Проконијевић рече: нека г. министар финансија поднесе предлог Скупштини, па ће Скупштина решити примали га или не. Ја господа нећу тај ризик да чиним, већ нека то учини ако хоће г. посланик. Сем овога поштовани предговорник рече, да сам ја признао да има милион динара оправданих неисплаћених реквизиција. Ја то нисам казао, већ сам казао, да има тражења за милион динара, а колико је од тога оправдано ја, бога ми, не знам, а не верујем да би то знала ни реквизициона комисија ни Главна Контрола. Дакле, ја сам казао само то, да је за милион динара пријављено реквизиционих тражења, а не да је толико оправданих тражења. Ја то нисам казао.

Потпредседник — Претрес овога питања има се сматрати као свршен. — На реду је одговор министра финансија на интерпелацију г. Дреновац.

Мин. финансија Мих. Вујић — Господо, поштовани посланик г. Дреновац поднео је интерпелацију 11 Јуна т. год. и ја сам казао, да ћу одговорити на исту 5 пдућег мес. али како је онда била на расправи оптужба министара, то је, разуме се, остало неодговорено на ту интерпелацију и тек је сад дошла та интерпелација на ред, па ћу с тога сад на њу и да одговорим.

Г. Дреновац упутио је оваку интерпелацију: Да је 7. Децембра 1892 год. (молим да се датуми имају на уму), дакле за време претходне владавине дошло у Србију скадарске јегуље у 50 врећа 3450 килограма. Ђумрук београдски тражио је, да се на ту јегуљу наплати трошарина по закону колико на њу припада, међу тим, трговац, који је ту јегуљу донео, није хтео да плати ту трошарину, него ју је 10 Децембра вратио натраг у Фијуму. 26 Фебруара 1893 год. истих ових 50 цака јегуље донесени су понова у Србију и ђумрук београдски тада није наплатио ни једне паре. За то питам г. министра финансија, да ми одговори: шта је руководило ђумрук београдски, да једаноме тражи трошарину на 3000 килогр. јегуље, а другоме не тражи ни једне паре, него да је пушта без икакве трошарине. Сматра ли г. министар да је овде оштећена државна каса и мисли ли он учинити какав корак, да се државна каса не оштети.

Молим вас, господо, доиста на овдашњу шпедитерску фирму „Хофман“, 4 децембра 1892 год. дошло је тих 50 цака скадарске јегуље у тежини 3058 килогр. Фирма „Hoffman“ користећи се одредбом члана 21 царинског устројства, у исти мах, једном декларацијом декларисала је ту рибу за увоз, а другом декларацијом за извоз. За што је то учињено? Ваљда с тога, што онај, који је слао ту рибу за Србију није знао, колика је трошарина на њу, па кад је чуо, колика се трошарина тражи, он је онда у један исти мах једном декларацијом декларисао ту рибу за увоз, а другом за извоз.

По прописима нашег закона, та риба спроведена је у Земун и у актима овога дела налази се признаница земунске царинске власти, да је та риба примљена. Тада, господо, кад је та риба приспела у Београд и кад је враћена у Земун, постојала је једна наредба министра финансија од 14 новембра 1891 године, а после је изашао и један распис мога последника, по коме је објашњено да јегуља плаћа трошарину. Тај је распис постојао и био у сили онда, кад је та риба дошла, а да ли је он оправдан или не, ја нећу да улазим у то.

Ви сви знате какве смо тешкоће имали са законом о трошарини, бојећи се, да не дођемо у сукоб са уговором са Аустро-Угарском, којим је утврђено начело, да се може трошарина наплаћивати на стране производе којих и у земљи има, па ма и у најмањем квантуму. Тамо је, дакле, у закону о трошарини, у опште казано, да трошарину плаћа сува риба. Сад је наредбом требало побројати каквих ми сорта риба имамо.

које се са стране увозе, те да можемо на њу наплаћивати трошарину, а које су опет рибе, којих ми немамо у нашим водама, те да на њих не можемо ни наплаћивати трошарину.

По најстрожијем тумачењу члана 10 трговинског уговора, ми имамо права да наплаћујемо трошарину само на артикле, који се у земљи производе. Распис о наплати на јегуљу постојао је при првој експедицији, и царинарнице у опште нису позвале да објашњују и да се мешају у то, да ли трошарина има да се наплаћује на ту рибу или не, јер, разуме се, министар финансије је ту одговоран, према уговору са Аустро-Угарском. Међу тим, одмах за тим десно се такав исти један случај, где је дошла иста експедиција, иста врста такве јегуље и услед тога се појавио спор, те се онда то лице жалило на решење царинарнице министру и чак је добивено и мишљење правничког одбора, који је казао да по најстрожијем тумачењу трговинског уговора, та се трошарина не може наплатити. У то доба, 9 Августа, мој претходник г. мин. финансија издао је један распис од 16 Фебруара 1893 год. и свака је царинарница била дужна да јави да је примила тај његов распис. Београдска царинарница као најближа прва је и јавила да је примила тај распис. Тај је распис издат поводом једног спора и ја ћу вам га саопштити. Он гласи:

„Поводом једнога спора о наплаћивању трошарине на слану јегуљу, ја сам, саслушавши о овоме питању и правнички одбор, нашао: да она према чл. 26 зак. о трошарини, који је ближе објашњен и расписима министра финансија од 18 Јула УБр. 4563 и 28 септембра 1891 године УБр. 6506, не може подлежати плаћању трошарине. Не може из узрока, што се она код нас нити хвата нити соли, а члан X уговора са Аустро-Угарском, који не сали највећег повлашћења, важи и за увоз ма из које од уговорних држава, одређује, да се државна трошарина у Србији може наплаћивати само на оно, што се код нас производи и трошарином опетерује.

„На основу овога наређујем царинарницама, да у напредак, на слану рибу јегуљу при увозу код нас у Србију, не наплаћују трошарину све донде, докле данас постојећи уговор с Аустро-Угарском траје и ако се, међу тим, не би та врста радње и код нас увела.

Ова наредба простире се само на будући увоз. О пријему ове наредбе, да ме царинарница извести.

Министар финансија,
Д. Стојановић с. р.“

Дакле, после онога расписа од новембра 1892 године, долази овај распис од Фебруара 1893 године, у коме се каже, да се ништи онај први распис. Министар финансија г. Стојановић нашао је за сходно, да изда овакав распис, да јегуља не подлежи више плаћању трошарине, из узрока тога, што се она код нас нити хвата, нити соли, а чл. 10 уговора одређује, да се државна трошарина у Србији може наплаћивати само на оно, што се код нас производи и трошарином опетерује.

После овога расписа министра финансије, који је издат 16 фебруара, а после 9 дана, 25 фебруара 1893 год. ти исти 50 дакова рибе у истом квалитету долазе опет на ново. Извесно је томе трговцу јављено, или су те рибе чекале у близини; све једно, ма како било, та је риба чекала тај распис, па је тада увезена. 25 фебруара та риба долази на овдашњу фирму X. Томе и, разуме се, према овом распису, царинарница београдска наплатила је царину, обртну порезу и узгредне таксе, а од трошарине није наплатила ништа. Ето тако по актима, стоји цела ова ствар. Ја сам сматрао за дужност да изнесем, како је ова ствар текла од почетка па до краја, и према овоме, како је поступљено по распису, ја налазим, да нема никакве кривице, а да ли има што иза кулиса, ја о томе не знам, нити сам позван, нити могу да дам какво обавештење о томе. Што је та риба дошла одмах после 9 дана и пропуштена од ђумрука београдског, јер је већ имао наредбу од министра финансија, да то пропусти без трошарине.

Арса Дреновац — Ја прво имам да благодарим г. министру финансија, што је целу ову ствар извео онако, како стоји, ништа није изоставио ни додао, него је казао, како је цела ова ствар текла.

Та риба упућена је из Фијуме у Београд. Кад је дошла та риба, тај човек видео је, ако би платио трошарину, да би га један килограм коштао седам и по гроша, и да ће да му оде све цабе, па је с тога вратио. Ми сви знамо, да у закону стоји, да се у опште на сву слану рибу, која улази у земљу, плаћа трошарина, на један килограм један динар. Кад је дошла та риба, ђумрук је тражио да се плати 3800 динара у злату; но тај је човек онда вратио рибу на траг. То је било у месецу децембру 1892 године. Доцније у фебруару 1893 године, та риба поново долази и увози се без и једне крајцаре трошарине. Сад мени то пада у очи, како је онда могло да се тражи на ђумруку 3800 динара у злату, а после два месеца долази риба без једне крајцаре трошарине. Међу тим, један пријатељ писао ми је и питао ме: како је то, моја риба не може да дође тамо него, траже ми, да платим трошарину, а ова риба улази у Србију без трошарине. Доиста то је онда била јавна неправда и једно гажење закона. С тога сам ја, као народни посланик, хтео, да мало дубље ту ствар испитам, и, у колико сам сазнао, та је ствар овако текла и овако су поникли ти расписи. Та је риба дошла у ђумрук, и ђумрук је правилно радио, што је тражио трошарину. Не могу позитивно да тврдим, али слушао сам, кад се та риба вратила, онда су почели неки преговори да се праве. На годину или годину и по дана, пре тога, на врањском ђумруку прошла је нека риба, не под видом рибе, већ под видом неке друге робе, и, кад је дошла, држава осети то и ухвати, да је то риба, и подвргне је трошарини и, чини ми се, да је једна фирма због тога кажњена са 20.000 динара. Људи те фирме били су од либералне странке, и онда је потекао тај распис, јер их је ђумрук казнио са 20.000 динара, и на сваки начин, то је требало да се изврши. Али та казна није извршена, и кад је дошао други режим, они су ослобођени од тога. Дакле, то је узрок, што је потекао тај распис, и што је ова риба дошла у Србију без трошарине. Да би се ти људи ослободили од 20.000 динара казне, они нају то за узрок, те даду то правом одбору на мишљење, и он онда друкчије протумачи закон: да се до сада могла да наплати трошарина на ту рибу, а од сада да не може. Дакле то је узрок свему овоме.

Ја, као народни посланик, не могу никако да допустим, да ван овога дома може нешто друкчије да се тумачи. Кад узмете они 4000 динара и оних 20.000 динара, онда је наша држава оштећена овим поступком са 24.000 динара, и то ме је побудило, да о овоме упитам г. министра финансија. Ја вас молим, да упутите једнога човека, нека пређе у Аустрију, па ћете чути, шта ће вам казати; они кажу: ви добијате од ђумрука 4.000.000 а ми вам дајемо дванаест милиона, али, само да наместимо наше људе, који ће хватати кријумчаре. Држава све то треба да зна, кад сам ја чак из Крушевца могао то да дознам. Кад се то врши овде у Београду пред очима свију власти, шта се онда може мислити, како је у Смедереву, Шапцу и другим местима.

Дакле, ја сам задовољан одговором г. министра финансија. Он није знао право стање ствари, а ја му велим, да је ствар овако текла.

Министар финансија Мих. Вујић — Ово што је поменуо г. Арса Дреновац мени је добро познато и ја нисам позван да доводим у везу све то. Ја не знам како би се ствар свршила, ако би се доводиле у везу све могуће околности. Мени је позната она ствар по експедицији рибе преко Врање, знам по томе, што сам тада био известилац у Савету. Та се ствар тицала кривице г. Панте Јовановића и он је и кажњен, а на фирми је остала казна од 20.000 дин. Дошао је 9 август, казна на чиновнику је остала, а правнички одбор, да поткрепи министра финансија, дао је онако своје мишљење, на основу кога је министар издао свој распис и на основу тога расписа пала је кривица Палигорџа, а оно што сам ја казао, да ли ту има какве закуљисне радње, да ли, начисто да кажем,

да није тенденција била та, да се Палигорићи ослободе од те казне, ја нећу да у то улазим, јер нисам познат за то. Ја морам у толико да учиним исправку, да одбијем прекор да министар није имао доста „погледа“ у тој ствари.

Господо, овде су разне владе и разни системи владавине били. Један је систем радно овако, а по овом је дошао други систем и сматрао је, да је то погрешно и наредно је, да се то другаче ради. За цео овај поступањ царинара београдска није крива. Она је коректно радила у првом случају као и у другом. Ја, да сам онда био министар финансија, ја бих можда казао, да не треба такав распис да се издаје, док други може противно да нареди, јер је остављено по самом закону о трошарини тумачење у појединостима, пошто се у закону о трошарини није могла сва риба да изброји, која је наша а која је страна. Последњи члан тога закона каже, да ће се закон извршити у толико, у колико се не противи постојећим трговачким уговорима. Ја сам по том члану налазио да јегуља има да плаћа, и мој последњик г. Пашић схватио је тако исто, ну по том је дошао г. Пашићев последњик и он је сматрао другачије. Сматрао је, да се то противи трговачким уговорима и кад је правнички одбор казао, како је и он тако ту ствар схватио, онда нема те силе, која би могла да нагна министра да другаче ради, и онда би Аустро-Угарска имала право да се противи. Кад је ствар дотле изведена, да је и правним одбором протумачено, да је наплаћиване трошарине противно трговачким уговорима, онда министар финансија није већ ни могао другачије да ради, а ђумрук београдски још лане је могао другаче да ради, кад има такав распис министров. Он је имао распис министров, који мења дотадање стање и тај је распис саопштен свима царинарницама, а при томе ђумрук београдски апсолутно није ништа погрешно. Да сам нешто и ја сам био цариник, па тако исто и г. Дреновац, ми бисмо то исто урадили што и царинара. И кад би г. Дреновац налазио, да на ту рибу треба платити трошарину и толико на то полагао, он би једино могао да каже: „ја налазим да на ту рибу треба платити трошарину, другаче нећу да радим, за то дајем оставку на службу“. Али не извршити распис није смео.

Г. Дреновац вели, кад ја то видим, ја знам целу ту ствар у Крушевцу, од куда да то не виде власти. Ја знам да је у Савету та ствар испитивана дуже времена. Код Палигорића је други случај. Ми смо тражили, да се чиновник, који је експедицију извршио пензионисао и он је пензионисан и кажњен тромесечном платом и само из обзира према његовој дугогодишњој служби, та му је казна олакшана. Што су Палигорићи ослобођени од казне, то је на основу истог расписа, који је поткрепљен и мишљењем правничког одбора и на основу тог истог расписа и ова експедиција враћена је у Србију и трошарина није наплаћена.

Дакле, ја вас молим, да будемо начисто, да до царинских органа нема апсолутно кривице, то је све по наредби министровој било, а да ли је потоња наредба била коректна, или је била коректнија она моја и г. Пашићева, ја у то питање нећу да улазим.

Арса Дреновац — Из говора министра финансије јасно је, а и ја то признајем, да овде нема кривице до органа царинаре београдске. Овде се своди сва кривица на министра финансије и правнички одбор и ја хоћу то да кажем, ја не бегам од тога, да се они за то окриве, ја не кривим ђумрук београдски, ја хоћу да се мотивише интерпелација моја овако, нека се узме на одговор, ко је крив а ја налазим да је крив министар финансија и правнички одбор. Ја налазим да нико није надлежан да тумачи законе до једино Скупштина. Ја сам тако разумео министра финансије.

Министар финансије Мих. В. Вујић — Молим вас, господо, да имате на уму ово: ако је министар крив, ја нећу да улазим у то. Ја сам имао једно гледиште а он друго. Ја не могу бити судија и да ценим да ли је моје гледиште правилно, да ли његово. Свакако тумачењу тога члана закона по истом закону остављено је маха. По једном тумачењу закона оправдано је, да се трошарина наплати на јегуљу а по другом

није. Али ја вас молим, кад г. Дреновац предлаже ову мотивацију, да имате на уму да тај исти министар седи као члан прошле владе на оптуженичкој клупи. Скупштина има да испита и извиди све кривице и све неправилности и онда ако сматрате да је министар крив и у овој ствари, онда изволите га и за то оптужити. Ја не могу да будем судија ка министар, јер сам ја имао једно гледиште у овој ствари а он друго. Али свакојако, признаћете, да су по самој природи ствари тумачењу врата отворена и да један министар може тумачити овај члан закона овако а други онако у појединим врстама робе. Ја нећу да утичем на решење скупштинско. Кад би се интерпелисао ја, зашто сам наредио да се трошарина наплаћује, ја бих за то одговарао. Али, кад је дошао један други министар и са свим оно поништно, што сам ја наредио и наредио друго, имајући још уз се и мишљење правничког одбора, које је можда тражило нарочито, али главно је то да је тим мишљењем правничког одбора поткрепљен министров распис и кад сведете питање на то, онда нема места таквој мотивацији. Ја мислим, да сам објаснио ствар, како треба, да је могло бити тумачена министровом закона о трошарини и схватајући ствар тако, онда неће се ништа постићи тиме што ће се у решење скупштинско, којим ће се закључити ова ствар, унети оваква мотивација, као што је предлаже Арса Дреновац.

Марко Петровић — Мени се чини, да је ова интерпелација постављена на рђавом основу. У месту, што је г. интерпелант поднео интерпелацију: зашто је пуштена без трошарине риба на основу новог расписа министровог, — са свим би правилније било, да је интерпелант поднео интерпелацију, да пита, за што је ослобођена казна фирма, која је по постојећем распису, који је проистао из закона царинског, осуђена да плати казну; како је могао бивши министар финансија поништити изречену казну његовог претходника и дати повратну силу закону новим расписом? Извесна је фирма кажњена на основу расписа пређашњег министра, који је распис издат на основу закона и имао за свог трајања пуну важност, — и бивши министар финансија није могао имати у закону ослободу, да, издајући нов распис, њиме ослободи од изречене казне ту фирму, која је кажњена по ранијем распису, који је имао исту законску основу и законску важност, коју је имао и потоњи распис другог министра, јер све казне по распису имају извршну силу и расписи доцнији не могу имати повратну силу, издати на основу неких других побуда, само ако је њихова осуда већ постала извршна, — јер ако важи распис министра потоњег, да се риба ослабађа од трошарине, исто тако по тим истим правним појмовима, имао је силу и распис пређашњих министара на истом закону основан. Мени се чини, интерпелацију треба на ту основу и поставити, и онда има законског основа, да се пита министар, за што је у овом случају повређен закон, јер је повређен закон у толико, што је дата повратна сила распису потоњем а одузета сила распису пређашњем, који је на истом закону начињен. Мотивација г. предговорника интерпеланта и не даје успех. С тога ја мислим, да треба повести реч да се подигне друга интерпелација, зашто је на основу доцнијег расписа ослобођена фирма изречене казне по ранијем распису, који је у време осуде те имао пуну важност, и како се могла дати новом распису повратна сила.

Друго је то питање, да ли је овај нови распис био искрен, да ли је био савестан; је ли био сагласан са стварним стањем, — јер рибе јегуље, од пре неколико година има и у нашим водама, и она се ту хвата, — да ли је он одговарао искрено стварним интересима земље, или је у овој прилици више послужило приватном пријатељском рачуну, и да ли је као такав имао силу законску. Ја морам тврдити, да је он и непоткрепљен мишљењем правног одбора по самом закону о царини и трошарини могао имати ту силу и важност. На последњу погрешку је можда до саме Скупштине, што је давала то овлашћење или што је силом околности морала то овлашћење дати, да министар расписом тумачи закон, који распис у том случају има и силу законску. Али, кад је министар имао то право да изда распис и да он има силу законску, онда морамо признати, да су сви ти расписи сваки у своје време само имали

силу закона. Не може се овде расправљати то питање, да ли је распис овог бившег министра имао силу закона, кад се у напред признаје, да су и расписи ранијих министара имали силу, закона, него питање је овде у томе, да ли је потоњим расписом потрпа важност пређашњег расписа, и да ли је тај потоњи распис могао имати повратну силу закона, те да потре и сву радњу засновану на једном таквом истом распису по важности својој законско, и да за министра једног не важи оно, што је његов претходник решно, т. ј. да ослободи именовану фирму од изречене казне. У томе лежи тежиште овога питања, и мени се чини, да на томе основу треба поставити интерпелацију, па ће онда и судови наћи да је министар крив, само ако је у исто време и ова изречена осуда већ постала била извршном. Ако ли интерпелација остане на томе основу, зашто је ослобођена фирма трошарине по новом распису, судови ће казати да до министра нема кривнице. Тежиште је питања у томе, зашто је министар потоњим расписом потро важност ранијег расписа и дао му повратну силу, а ова интерпелација овако поднесена и у овом правцу нема свог оправдања и преко исте треба прећи на прост дневни ред.

Тома Војичић — Господо, из ове интерпелације види се, да избија оно, што Скупштина не треба олако да пређе. Питање је у томе, који је распис имао своју важност, да ли онај распис, који су радикални министри издали или онај, што га је под зимишњом либералном владом издао министар финансија. Ја држим, господо, да бивши министар финансија није могао својим расписом да потре распис свога претходника, који је на основу закона издат. И ако се бив. министар финансија тим својим расписом заклања за правнички одбор, очито вири из тог расписа једна злоупотреба, јер је државна каса оштећена са близу 24.000, а за то мора неко да одговара.

Ја мислим, да је интерпелацију требало поднети у другом смислу, да се наплати та сума, са којом је држава оштећена, од бившег министра; да се стави у дужност државном правобраниоцу, да он поднесе тужбу против бившег министра, да се држави та штета накнади. Ја мислим, да Скупштина не треба да олако остави ту ствар и ја бих молио Скупштину, да се поводом поднесене интерпелације усвоји мотивација: да се та ствар преда редовном суду, па да он ствар извиди и осуди по закону бив. министра, да плати што је намерно оштетио државу својим расписом.

Милош Богдановић — Поводом претреса о овој интерпелацији, мени се чини, да овде пред Скупштином стоји једно тумачење закона о трошарини. Из одговора г. министра, ми видимо, да је и по распису његовом, кад је био министар и по распису његовог последника — Пашића, наплаћивана трошарина на слану рибу. Сад долази један трећи министар, издаје један распис, противан обама пређе издатим, и којима се шта више потиरे закон о трошарини. Овде је просто питање једно о штети државној у суми преко 23.000 динара, које за наплату увезене јегуље без наплаћене трошарине, које оне ослобођене казне. Овде је дакле, питање тумачења закона и Скупштина треба да протумачи, који су од ових расписа, на закону основани. Ако Скупштина нађе да су ранији расписи г. г. Вујића и Пашића на закону основани, онда, разуме се, да је овај последњи распис бив. министра противан закону. Једном министру не може се дати неограничено право, да расписује како он хоће поједине расписе. Ако је министар имао право да на основу закона о трошарини издаје расписе, циљ је и Устава и закона, да његов распис буде издат на основу закона, а не да га он издаје по својој вољи и да њим потиरे закон на задовољство појединаца а на штету државну. Према томе, ја налазим, да је распис бив. министра противан закону, за то, што у закону стоји, да се трошарина наплаћује на слану рибу 1 динар од 100 кила, у опште тим пре, што је доказано да се јегуља на неколико места и у нашој половини реке Дунава хватала. Дакле, расписом својим бив. министар финансија повредио је закон и том повредом оштетио државу, те је за то крив и ја сам за то да се судским путем тражи накнада од министра, за суму коликом је држава оштећена услед овог расписа министровог. Ја сам и у споразуму с г. ин-

терпелантом сатавио другу једну мотивацију за прелаз на дневни ред и она има гласати овако: „Пошто се из ове радње министра финансија види, да његов распис није имао основе законске, то Народна Скупштина одлучује да се одговорни министар финансија оптужи за накнаду штете држави. Ова одлука има се послати истражном одбору који извиђа и друге против законе радње истог министра“.

Ја бих молио 10 посланика да ме помогну. — (Пошто-мажу га).

Драгомир Рајовић — Ођу прво да говорим односно онога навода, који је г. Арса Дреновац навео, што се тиче двадесет хиљада динара. Мени се чини, да се овде мешају два разна питања. Овако помешана питања не могу добити никада једно решење по тој ствари, већ морају да се одвоје и тек онда може бити правилна решења. Односно ове суме од 3800 дин. ја држим, да не може бити никога, који може ма шта му драго да уради што против министра. Један је министар, на основу постојећег овлашћења у закону, дао једно толковање закону; тако исто други један министар дао је опет, на основу тог овлашћења, друго једно толковање закона, обојица су имали права на то по закону.

Ако ви сад мислите, да имате права да оптужите бившег министра због тога, онда тако исто могу и либерали кад дођу да оптуже нашег министра за оно што је он радио. Мени се не тиче ни Јанко ни Марко, већ говорим онако, како је у ствари. Друго је питање ово од 20.000 дин. што је Арса покренуо. Због тога ја држим, да ако би се по предлогу поп Марка учинило, т. ј. ако би се интерпелација свела на питање односно ових 20.000 динара, ствар би се на сасвим друго земљиште свела. Ако је министар финансија једну свршену ствар реметно доцније на основу доцнијег расписа, онда има некоректности. Сви нови министри на тај начин могли би да пониште оно, што су раније министри урадили. Али интерпелација овака каква је ова била, ја држим, да нема места због тога, што је то министар имао права, као и сви други што су имали права, да донесу толковање, пошто су законом за то овлашћени. Но ако оће да се оцени рад министра финансија, односно оних 20.000 динара осуде због кријумчарења, то треба најпре да се зна, је ли била ова ствар дефинитивно свршена, и ако није, онда је могао г. министар да примени свој распис. С тога, ја држим, да треба прећи преко интерпелације на прости дневни ред.

Министар финансија М. Вујић — Ја ћу да кажем неколико речи ради објашњења. Ја морам да кажем, да се не би заплела та ствар прво ово, да био по овом питању о другој ствари требало донети и засебну интерпелацију. Она се апсолутно не дотиче оне ствари. Ми улазимо у питање, о коме се можемо разговарати ван овог поштованог дома, а кад би говорили о овој ствари, је ли свршена, пре или у току, и је ли она свршена или не свршена то не стоји у вези са овом интерпелацијом. Интерпелација се тиче овог случаја, и ја вас молим да се на овом случају задржимо и да се држимо строго рела по пословнику. Ја нећу више узимати реч да говорим о томе и да понављам али сматрам, да би такав прелазак са таквом мотивацијом био незгодан и да не би одговарао самој ствари. Доиста у закону је овлашћен г. министар, али не за то, што рече поштовани поп Марко, што се то хтело да да министру, него за то, што закон није могао да поброји све могуће сорте риба. Такав је дакле случај јегуља. Појавиле су се и пр. јегуље око Видина, а и на нашој обали око Земуна у Дунаву, и ми смо имали услед тога право да наплатимо на ту рибу трошарину, а да се не вређа уговор наш са Аустро-Угарском. Аустрија је знала за тај факт и није протествовала, и ми смо на тај начин имали ослободу у уговору да наплаћујемо трошарину. Сад дошао је други распис, који се опет ослања на закон. И сад би требало испитати, јели доиста било јегуља у Дунаву и у том случају министар би могао да се брани тим, да он не зна, да је било јегуља на српској обали и да тиме оправда свој распис. Јер закон, који је постојао у оно време о трошарини, везивао нас је у том погледу према суседној

www.новархији. У њему се каже, да се ни на једну рибу не може наплатити трошарина, које нема на нашим обалама.

Нека Народно Представништво реши најзад како хоће, мени лично може бити све једно, ја само кажем, да би било незгодно да Народно Представништво донесе такво решење, којим би се испитивало, који је распис основанији и који више одговара уговору са Аустро-Угарском, јер би се онда на крају крајева још морало доказивати, кад је и кога дана и да ли је доиста било у Дунаву јегуља и на коме месту! То је што сам имао да кажем.

Пера Вукићевић — Господо, ја ћу неколико речи да проговорим о овој ствари за то, што ми је познато с приватне стране. Пре свега поп Марко Петровић је лепо учинио и овде изнео мишљење, да ли доцнији распис министра финансија, који је ослободио ону робу, која је ушла на врањском ђумруку, дали није потро и дао повратно дејство себи према ранијем случају и поништио распис г. Вујића, по коме се распису требало поступити при увозу. Г. Рајевић је такође напоменуо да ли је овај случај увоза царинарнице у Враћи био дефинитивно решен за време расписа г. Вујићевог, те да би се узео као повреда расписа његовог, и којим је поништена казна, коју је изрекла царинарница врањска. Ја са приватне стране могу да кажем, да ми је познат овај случај и да се он овако развијао. Између нас и Аустро-Угарске постоји уговор трговачки и, по чл. 10 тог уговора, ми нисмо могли да наплатимо трошарину на морске рибе, и у опште на рибе, које у нашим рекама и водама не живе. Треба добро разумети, да овај уговор између нас и Аустро-Угарске важи за све рибе којих нема у нашим рекама. Ја мислим, да ни један од г.г. Народних Преставника неће се мимоћи самном, да јегуље у нашим водама нема, па и ако је било, било је два три случаја, да је у Дунаву ухваћено неколико комада, али кад се узме, да се она не производи и не продаје код нас на пијаци, онда се не може сматрати ни да је има код нас.

При свему томе, што је било неко мађарско друштво на Доњем Дунаву у Мађарској, које је гајило ту мисао, да јегуља може да опстане у Дунаву, то је само изузетан случај, да се јегуља може наћи у Доњем Дунаву, и то не може стајати као правило, да јегуље има и у Дунаву. Ја сам мишљења, да је овај случај, на царинарници врањској, који је г. министар финансија, подвео под његов распис, који је обухватио овај предмет, да је то конкретан случај, и да се тим ишло на поштовање закона, који постоји између нас и Аустро Угарске, и што је случај, да је и Турска подведена под члан 10 уговора између нас и Аустро-Угарске, а то је за то, што је по старом уговору између нас и Турске послављено наређење, да се држављани турски могу користити наређењима из уговора, које имамо са другим државама. Према томе, овај случај на царинарници врањској, што је подведен под уговор са Аустро-Угарском, не може се сматрати да није коректан и исправан, а нарочито за то, што је министар финансија и позван, да тумачи финансиске законе како ће се они примењивати, а нико неће тврдити, да има јегуља у нашим водама. Дакле, кад министар није раније уредио ову ствар, кад је он имао да примењује закон о трошарини онако, како га је разумео а не вређајући наређења уговорна са страним државама — онда не може да стоји мишљење, да је министар дао повратно дејство овим расписом на раније већ свршену ствар. И за то сам мишљења, као и г. министар финансија, да се ова ствар, више не потрже, и да се интерпеланти задовоље са одговором г. министра финансија.

Милутин Гарашанин — После овако убедљивих разлога, које је изнео г. министар финансија, а и мој пријатељ г. Рајовић, ја ћу да додам још само један разлог, који ће, чини ми се, извести ову ствар на чисто. И за оних 3800 дин. ондашњи министар финансија имао је права да тумачи и разумева закон, како његови погледи засецају, и оних 21000 дин. министар финансија имао је право, да аплицира своје решење, нарочито, кад то иде у олашницу онога, који је имао бити кажњен, али све да је то и свршена ствар и да је он својим расписом учинио неправилност, мислим, да смо се ми узалуд

усплахирили, кад већ хоћемо осуду и оптужбу да поднесемо. Господо, има мимо нас још и Главна Контрола, која све издатке, које је министар учинио, упоређује са законима и сарв њује, да ли су они према закону, који смо донели, учињени, или нису. То све долази пред Главну Контролу као суд, и она ће га осудити, ако је крив, и за то, ја мислим, да се свега овога оканемо, да се задовољимо са одговором г. министровим, који је са свим исправан, и да преко интерпелације пређемо на дневни ред.

Павле Ранковић — После онакога објашњења г. министра финансија, г. Марка Петровића и осталих предговорника, ја мислим, да нема места овоме предлогу, кога је поднео Милош Богдановић, о интерпелацији Арсе Дреновца, јер је министар финансија својим расписом имао право да тумачи закон и ја мислим, да би требало преко те интерпелације прећи на прост дневни ред. А што се тиче Палигорџа, који је увозио рибу пре расписа министровог, ја мислим, да о томе не би требало ни водити разговора, по што о томе нема интерпелације, те за то не може бити ни говора у Скупштини и за то ја предлажем, да се преко ове интерпелације пређе на прост дневни ред. Молим 10 посланика, да ме потпогну. *(Не потпомаже га нико.)*

Драгомир Рајовић — Казао је г. Гарашанин све, што сам и ја имао да кажем. Немам више ништа да кажем о овој ствари, која је већ свршена, министар, истина, има право, да реши овако ствар, а Главна Контрола пак има право да га казни, ако се огреши о закон.

Ђока Анђелковић — Ја сам видео, да има више мишљења о томе, да се пређе преко ове интерпелације на дневни ред. О самој тој интерпелацији нећу да говорим, јер налазим, да је довољно дато већ објашњења, но рад сам, да вам дам објашњења односно мотивације поштованог посланика Милоша Богдановића, о прелазу преко ове интерпелације на дневни ред. Према његовој мотивацији прелаза на дневни ред изгледа, да треба ову ствар истражни одбор да узме у нарочиту тачку оптужбе бив. министра; да се понова позову на одговор и после да се ствар упути у истражни одбор. А по нашој оптужби не постоји та тачка, њу би требало унети онда у нову тачку. С тога, да се не би Народно Представништво око тога заводило, погрешном мишљу, ја мислим, да се преко тога пређе на прост дневни ред. А са свим је умесно, што ће Главна Контрола наћи, да ли је повређен закон или није и онда ће се изнаћи начин, како ће се наплатити учињена штета.

Милош Богдановић — Према објашњењу г. Ђоке Анђелковића, донста требало би по њему да бив. министри дођу пред Скупштину и да одговарају, и да се она процедура изведе, што је и при оптужби, а то би одвело Скупштину у већу дангубу, с тога, и ако је ово био мој предлог, ја га сад опозивам, јер му нема места, и мислим да се не улази више у претрес истога. *(Чује се: добро, кад је тако.)*

Потпредседник — Објављујем, да је претрес свршен. Стављам на гласање: прост прелаз на дневни ред преко ове интерпелације, онако, како је предложио г. Павле Ранковић. Ко је за то, да се усвоји прост прелаз на дневни ред преко ове интерпелације, нека седи, а ко је против, нека устане? *(Сви седе.)* — Објављујем, да је Скупштина усвојила, да се пређе преко ове интерпелације на прост дневни ред.

Сад је на реду предлог министра правде за накнадни кредит на чуваре осуђеника београдског казненог завода.

Молим г. Известника финанс. одбора да дође.

Ивестилац Михаило Марковић чита предлог министра правде (стр. 316) и извештај одборски (стр. 375)

Министар правде Пера Максимовић — Ствар данас стоји у томе: да Народна Скупштина неће имати потребе, да о овом питању одлучује. Зарад тога, ја молим Народну Скупштину, да изволи саслушати моје објашњење по овој ствари. У прошлој години септембра месеца, санитарска комисија из прехране против колере, која се јавила у Београду, тражила је: да се један број осуђеника из београдског казамата исели у унутрашњост земље. Услед те преставе, ондашњи ми-

нистар правде наредно је, те је један број осуђеника одсељен у Добричево. За извршење тога, потребна је била једна сума новаца за већи број стражара. Тадашњи министар предложио је министарском Савету, да му одобри ту суму од три хиљаде динара, и министарски Савет му је одобрио. Ја, кад сам дошао, затекао сам таково решење министарског Савета, којим је било у исто доба наређено; да се одмах идућој Скупштини поднесе на одобрење тај издатак у означеној суми — што сам ја и учинио. Од времена, кад сам ја тај предлог поднео Скупштини, ја сам сазнао да ствар стоји тако, да нема потребе, да Скупштина о томе решава. Зарад осуђеника, који су послани у Добричево, зближа је одређено 18 нових чувара, али, у извештају, који имам од надлежних лица, на плату тих нових стражара, није утрошено из овог кредита од 3000 динара, него потрошено је 2241-92 динара, из опште буџетске суме, која је предвиђена буџетом од 1892 године.

Дакле, та сума од 3000 динара није утрошена, па није имала ни потребе да се утроши, јер се издатак за нове стражаре подмиривао из позиције раније буџетом одређене. Сто јећи пред таквим стењем ствари, *предлажем: да се ово питање скине са дневног реда.* (Чује се: *прима се, врло добро.*)

Потпредседник — Пошто је г. министар правде повукао предлог, онда о њему даље не може бити говора.

На реду је одговор г. министра народне привреде на питање г. Милана Милићевића.

Министар Народне Привреде Раша Милошевић — Милан Милићевић народни посланик, питао ме је: да ли сам што урадио преко г. министра иностраних послова код аустро-угарске владе, да она са своје стране, а ми са наше стране отворимо станицу ветеринарску у Малом Зворнику, и ја могу да га известим о томе ово: Г. министар иностраних послова учинио је корак код аустријске владе, али још никакав одговор нисам добио.

Кад будем добио одговор, а ако буде позитиван, повољан по нас, ја ћу га обзнанити свима, ако пак буде негативан, неповољан, ја ћу о томе известити г. Милићевића.

М. Милићевић — Ја сам задовољан са одговором г. министра, и ја се надам, да г. министар, неће пожалити труда, да ову ствар уреди каква је била и пре трговинског уговора.

Потпредседник — Претрес о овом питању сматра се као свршен. —

На реду је одговор г. министра на интерпелацију г. Ђоке Владића.

Министар привреде Раша Милошевић — Г. Ђока Владић, народни посланик за варош Неготин, упутио је интерпелацију на мене, чија се садржина своди на ова три питања:

„Како мисли г. министар сложити еснафе, који постоје на основу еснафске уредбе, и занатлијског савеза и удружења, који су мимо еснафске уредбе постали, на основу закона о удружењу и зборовима.“

На ово питање имам час да одговорим г. посланику то: да су еснафска уређења, еснафска, засебна, она су основана на закону о еснафској уредби и у колико се ствар буде тичала тих одредаба, у толико ћу на њих да примењујем закон о еснафској уредби. А удружења, која имају за циљ привредни задатак, основана су на закону о зборовима и удружењима; разуме се, да ћу с овим удружењима поступати по закону о удружењима. У целој овој ствари два су питања: једно је еснаф, а друго је какво привредно удружење, и где год се какво питање буде тичало еснафских уредаба, примењиваћу закон о еснафској уредби, а где год се буде тичало њихових грађанских права, њиховог права на удруживање, па ма то било и ради постигнућа привредних циљева, ја ћу на то да примењујем закон о зборовима. А кад какво питање има ма какве везе са законом о еснафској уредби и законом о удружењима, те да су једне и друге природе, ја ћу таква питања да расправљам према закону, према коме треба такво питање решавати.

Друго питање:

„Мисли ли г. Министар дозволити, да се и даље не врши еснафска уредба, или управо, сматра ли г. министар, да она у опште постоји, и да ли се још когод по њој управља.“

Ја сматрам, да еснафске уредбе још постоје и дан данас; све што се ради у занатима, ради се на основу те еснафске уредбе. Има неколико њених одредаба, које се косе са трговинским уговором, пошто је и то једна врста закона, а то међународног, која је постала доцније од еснафске уредбе. У толико, у колико се коси еснафска уредба са трговинским уговором, у толико само могу одступати од одредаба еснафске уредбе, али све, што се не коси са трговинским уговором, а предвиђено је еснафском уредбом, све то расправљам по закону о еснафској уредби.

Треће питање:

„Какве намере има г. Министар, односно заборављеног предлога *законског о радњама*, који је у своје време занимао занатлије, и чије тражење само показује, колико се погрешило, што се није вршила еснафска уредба у свему, него је пуштено, да дође до садашњег нереди међу занатима и еснафима, који ће се неред тешко поправити и будућим законом о радњама, а то је нова сведожба, што увек наступа, кад се закони не врше. Жалост је овде у толико већа, што је томе нехату постао жртва цео занатлијски ред, посрнувши у својој спреми и способности, као и у материјалном благостању, идући на сусрет да буде туђ измеђар, или да узме просјачки штап у руке.“

На ово питање одговарам: да ћу изнети идуће Скупштинне закон, у коме ће се изнети организација нашег рада, у који ће доћи и занати и индустрија, али, да ли ћу усвојити закон о радњама, који је спреман, ја не могу обежавати, на против кажем, да ћу поднети Народној Скупштини такав закон о уређењу наших заната, који ја сматрам да одговара мојим назорима и привредним потребама наше земље. Али, предлог законски, који је некад био предмет јавне дискусије, неће за мене бити обавезан. И колико се буде слагао с мојим назорима и привредним потребама народа, у толико ћу се њиме користити. То је што сам имао да кажем по овој интерпелацији.

Ђока Владић — Уредба еснафска постоји од кад је написана и она је оглашена као закон. Те уредбе еснафске нису никад могле да се одрже и за то ја сматрам, да су у неколико криви сами мајстори, али највећа је грешка у томе, што је сама власт полицијска ишла против уредбе еснафске: сви мајстори, кад год су тражили помоћ од полицијске власти да буду заштићени, били су одбијени, па за то се ни уредба еснафска није вршила. Г. министар каже, да ово удружење еснафско има права на основу закона о удружењу. У удружење занатлиско спадају радници, који су одвојени од мајстора, мајстори опет не могу да се сложе са радницима, јер радници тврде једно, а прави мајстори друго. Уредба еснафска искључиво говори, како треба да се мајстори понашају, мајстору је дато право мајсторско и не може да тражи ни више ни мање, него што му уредба даје, а тако исто и калфа, радник. Дакле, овде је одвојено: одвајају се калфе и образују удружења, која имају своја правила, а мин. привреде то не одобрава. То се већ коси са законом и ми не можемо да имамо ни мајстора добрих ни калфи ни шегрта: калфе траже једно а мајстори друго, јер закон и хоће да се извршује уредба еснафска. Онда се из тога изводи: калфама се даје једно а мајсторима се не даје право, које постоји као еснафска уредба. Уредба еснафска каже, да мора сваки мајстор да положи испит, ту се већ пропушта преко тога, а то би било самовлашће. С тога треба узети у обзир да та уредба постоји, само треба да се врши.

Дакле, у опште се састоји погрешка, што се та еснафска уредба не врши као што треба, те и та удружења постоје против удружења еснафских.

Дакле, ако хоћемо да и даље постоји уредба еснафска, као што је и постојала, а ја је сматрам као и сваки други закон, онда ја молим г. министра, да он уредбу еснафску узме у ономе виду, као што то и јесте и да саме власти воде строго

бригу, да се не може ни један мајстор да произведе без исписица, као што је то могло до сада да бива.

Драгомир Рајовић — Ја држим да је интерпелација, коју је г. Владић поднео са свим на своме месту, и држим да га је на то изазвала заиста тешка ситуација наших мајстора, с једне стране у опште власти не дају ону помоћ њиховим еснафским властима, коју по закону, треба да им дају, и стога се еснафска уредба не врши, а не вршећи се, прави се на првом месту штета самим тим установама, самим тим занатима, који постоје, а на другом месту прави се штета и самим потрошачима, који имају потребу од заната. Начином, којим се пошло нити се озбиљски ради на утврђењу удружења, нити се озбиљски одржава закон и уредба о еснафима. То је један начин расула рада, јер занат раде људи, који немају права; а раде и људи, који способности немају, и то је узрок да производи тих радника губе цену, а потрошачи да се на тај начин упућују да траже производе на страни. Стварају се неспособни радници за обављање послова. На првом месту, ако хоћемо да подигнемо нашу занатску радност, ми треба да створимо услове и прилике, да се ти послови могу корисно радити, јер, ако су радници незналице, тај посао неће наћи купаца, неће наћи потрошача, а то ће бити штета за цео онај еснаф, који се тим пословима занима.

Ако дакле, хоћемо стварно да помогнемо нашу занатску радност, онда на првом месту имамо да одржимо оно, што већ по закону постоји, па тек онда може бити разговора о новим пројектима. На првом месту, дакле, је способност радника, који треба да обављају своје послове, јер ако он не буде знао свој посао, он неће имати потрошача и мораће напустити тај занат, а радиће 360 других заната и на тај начин биће једна сорта без занатских људи, управо мангуша.

Дакле, ово што је предлагач интерпелисао, ја мислим да је врло озбиљна ствар, и с тога би требало узети ово у озбиљну оцену и донети мотивисан дневни ред. Мени се чини, да ми на удружења не обраћамо највише онолику, колика би требала да се обраћа, не чини се од стране државе онолико помоћи, колико би требало да се учини, не даје се онај умни импулс од стране државе и министра, те да се они елементи који постоје у нашој земљи групишу у једно, те да могу стварно радити на развоју наше занатске производње.

Ево, ја овде у рукама имам једно писмо министра привреде, у коме им он отказује чак право на договор. До сад, од кад постоје ова занатска удружења, сваки пут трудила се и влада и држава да даду умне снаге овим занатским удружењима, да му управ буде стожер, око кога ће се сва та удружења групирати, да код тих занатских удружења буде нека сорта посредника мисли и тежњи владиних на подизању наше занатске привреде, док на против сад видимо да се тај орган, који је представник власти у земљи управ изгубио, и министар каже: нека се бира ко год хоће, министар даће само 25 динара, ту се за 25 динара не може наћи човек, који ће бити умни фактор, који би био представник министров односно владин и који би био надзорник рада занатског.

На овај начин, ја држим, да се напусти и сама мисао о занатском удружењу.

Као што сам напред казао власти не дају ефикаситета или моћности занатским удружењима или управо извођењу заната. На овај начин одузима и удружењима могућност правог рада, систематског рада, удруженог рада, којим ће руководити надлежни и министар привреде, који је позвао да то потпомаже, и на тај начин ја држим да се напусти и једно и друго што по закону треба потпомагати, а обећао се један пројект, а докле он дође ми се налазимо у једном занатско-анархистичком стању, с тога бих ја према закону предложио мотивисан дневни ред, да се министру препоручи да предузима мере, које ће дати живота и закону и еснафима, докле они постоје, па тек кад дође нов предлог, онда ћемо о њему говорити. То је тај дневни ред, па ако има 10 посланика да ме потпомогну, ако нема, то ће бити глас вапијућег у пустињи. (Нема). Па кад нема и боље.

Потпредседник — Није потребно да се за такав предлог тражи помоћ посланика.

Мил. Ђурић — Нисам мислио да приликом ове интерпелације узимам учешћа, али поштовани интерпелант а и г. Рајовић рекоше, као да је садашњи министар привреде, који је позван да води рачуна о занатима, немарац, међу тим цела Скупштина је чула да је министар казао, да он спрема један закон, који ће изнети пред идућу Скупштину, а којим ће се потпуно намирити оне потребе, а у исти мах заштитити и наши еснафи. Што се тиче еснафске уредбе и самих занатлија по моме мишљењу, саме њихове старешине криве су томе, што су они пуштали у еснафе неспремне људе, само да добију у еснафску касу, 6 — 10 динара, јер се ја добро сећам пре 30 година, занати су и занатлије боље стајали са својим стањем. То је, дакле, узрок, што су наши занати уназађени, јер су старешине њихове производиле калфе и мајсторе, који у своје занату нису спремни, да израђују оне ствари, онако како треба, за које су се спремали, те да се ти људи могу у друштву и са чиновницима, трговцима, учитељима и земљопоседницима понашати како им то њихов положај захтева. То се почело још пре 30 година и ако су они по еснафској уредби уживали неке повластице, па су онда и полициске власти на то другим оком гледале, пошто и саме старешине еснафа нису водили строга рачуна о еснафској уредби и напредовању заната и занатлија. Али наше занате шта још друго штити и што ће их и у будуће заштитити то су, господо, друштвени капитали; то су, господо, машинерије, којима се израђују са удруженим капиталом далеко лепше, боље и јевтиније ствари а потрошачи, наравно, да купују оно, што је боље и јевтиније.

Нема сумње, господо, да у оно време, кад су наши занати почели да опадају, а то је било пре тридесет година, да је ондашња влада била хладна насрам тога, јер није се побринула да заштити и занатлије. На против радикална странка, поимајући важност заштите заната и желећи потпомоћи занатлије, она је и у свој програм унела, да ће занате заштитавати. Данас је на управи земље влада из радикалне странке, али радикална странка, што је обећала, није имала могућности због бурних времена да приђе томе делу до сада. Али данас, кад је радикална странка заступљена у Скупштини и тако многобројно преставаља већину народа и његовог расположења, и кад на столицу министра народне привреде видимо човека, који је вагда подизао свој глас за занате и кад није био у положају министра, у коме је данас, и кад нам тај министар, као члан владајуће странке, даје свечану реч, да он спрема за идућу Скупштину пројект, којим ће се обезбедити занатлије и по могућству наши занати унапредити — онда налазим, да прекор, који се чини, није оправдан. Господин министар јавно залаже своју реч, да спрема пројект закона о занатима и занатлијама за идућу Скупштину. Прошла су сад времена да жалимо и кукамо за унапређење заната. Ми можемо потпуно веровати, а тако исто могу и занатлије веровати, да ће радикална странка и извршити оно, што је у свој програм унела. Ми се потпуно можемо ослаонити на дату реч господина министра и нама не остаје ништа друго, него да чекамо другу сесију скупштинску. За то време министар ће свестрано проучити то важно питање и спремити законски предлог за идућу Скупштину. Ја верујем, да ће то данашњи министар учинити, јер то је захтев Народне Скупштине и онда отпада зебња г. Рајовића и онај његов навод, да ћемо ми о томе говорити, кад предлог поднесе Скупштини, а сад је реч о интерпелацији и само о изнесеном питању треба говорити. Ми смо сви уверења, да је преко потребно да наше занате унапредимо и усавршимо. Верујући озбиљној речи г. министра, да ће он спремити пројект закона о занатима за идућу Скупштину, ја сматрам, да Скупштина може бити задовољна са одговором г. министра и да преко поднесене интерпелације пређе на прост дневни ред, чекајући, да се поднесе озбиљан пројект закона о занатима и занатлијама.

Петра Павловић — Као народни посланик и као занатлија у опште, а нарочито од онога времена, од како ми се

као посланику прилика даје, да о занатлијским питањима говорим, имао сам част, да се са г. министром привреде разговарам о питањима те врсте, и из тога разговора, ја сам уверен, да се г. министар свима силама стара, да наше занате унапреди и занатлијама олакшице учини. Ја могу изјавити пред Скупштином, да је и занатлијско удружење и у опште сваки појединац занатлија, који је се на данашњег г. министра обраћао, налазио код њега највећег одзива. Ја сам пак на нашој занатлијској Скупштини износио неке предлоге, који се односе на унапређење и заштиту заната, али ми смо се у овој прилици у опште ограничили на оно, што је за сада најпужније, по што смо сви уверени, да ће г. министар идућој Скупштини поднети закон о радњама, закон о занатлијском кредиту и друге. Питање о уређењу заната веома је тешко, и са свим је оправдано, да за решење тако тешког питања треба оставити више времена за штудирање. Ја мислим, да се ми можемо потпуно ослонити на реч, коју је г. министар пред Скупштином дао, — и ако г. министар не учини што је обећао, онда би тек имали права да му чинимо прекоре и да га интерпелишемо, онда бих се ја сложио са г. интерпелантом. Али никако се не може тражити од човека, који је тако рећи ономад за министра привреде постављен да одмах реши једно тако тешко питање о занатима. Према томе, држим, да није било места о томе подносити интерпелацију.

Вукашин Петровић — Ја ћу да се одвојим од свију досадашњих предговорника у једном правцу. Ни најмање нећу да жаљим, што се не извршује тачно еснафска уредба а ни најмање нећу жаљити, ако се та еснафска уредба укине, јер су те еснафске уредбе нашој домаћој производњи највише и допринеле, те су наши занати отишли у назадак а не у напредак. Нису ни мајстори криви, на које се бада одговорност, што је тај застој наступно Они сами одступају, као што рекосе господа предговорници од еснафске уредбе, а имају и право, што одступају, јер је та еснафска уредба застарела. Треба еснафску уредбу што пре уклонити и ја се радујем, што сам чуо од г. министра привреде, да залаже своју реч пред Скупштином, да ће идућег првог сазива Скупштине поднети нов закон о занатима и тако смаћи застарелу уредбу еснафску.

Шта смета нашим занатима? — По мом мишљењу смета оскудица материјалног капитала са једне стране и умног капитала, са друге стране. Обе врсте капитала налазе се у мањем размеру код појединих занатлија; та је размера тако мала, да није довољна да крене наше занате у напред. Ако је правилно ово мишљење, што га ја изнесох, онда ваља прописати друге уредбе, којима ћемо повести наше занате унапред, али то није лака ствар нити се може захтевати од говорника, који се изјашњавају у овој веома тешкој теми, да наброје све мере и путове, којима ће се повести наши занати жељеном циљу. Предмет је веома тежак, о њему ваља размислити месецима, па и годину дана мало је за размисљање. То је тема, коју треба да решавају саме занатлије на првом месту, на другом месту привредници и то образовани привредници, на трећем месту финансијски људи, који ће сви заједнички дати мишљење, како ће се наши занати да уреде.

Дакле, ствар је врло тешка и није лако о њој говорити. Али, кад се већ о томе повела реч, шта треба учинити, да се наши занати унапреде, допустите ми, да о томе две три речи кажем. По моме мишљењу, да унапредимо наше занате, главно је, да се удружи капитал умни и капитал материјални и да се удружи рад са капиталом. То је у главnome лек и то није ништа ново, али извршити, веома је тешко. У организацији заната, занатлијског рада ваља бити веома обазрив, јер колико се год може ту да помогне, толико се може ту и да погрешни. Наше занатлије, по моме мишљењу, мало раде саме на томе послу, они су прво позвани, да кажу шта мисле о занатлијском уређењу, шта им смета и шта ће им помоћи. Они имају и права, да траже помоћ, јер наша је држава створена тако, да ни једна грана привреде не може да се развије без

помоћи државне и држава ваља да учини све што јој на расположењу стоји и што занатлије саме не могу да учине. Али и занатлије треба нешто и сами да учине, а не да оставе све држави. Оно, што занатлије могу саме да учине, тражити од државе то је сувишно, јер и држава не може све сама да изврши.

Основна мисао по мом схватању, ово је: сматрати еснафску уредбу као застарелу, јер се ње и сами мајстори не држе за то, што је некорисна. У место те старе еснафске уредбе ваља донети закон, којим ће се тежити, да се удружи капитал са радом, да се капитал и рад, што је могуће, што више зближе. Тај посао није тако лак и ја не смем да преирам и не смем никога да гоним, па ни овога г. министра привреде, да тај закон донесе ове јесени. Нека га он сврши и за годину дана и нека поднесе пројект Скупштине 1894 г. ја ћу бити потпуно задовољан, а догде да се притрпимо са еснафском уредбом. Нека се она врши у колико се може без штете за занатлије.

Петра Павловић — Господин Вукашин Петровић врло је лепо објаснио ствар, како треба да се изведе, и којим путем треба, да се пође, па да се дође до бољитка, и како треба да се уреде наши занати. Зближа је тако, ако ми саме занатлије не знамо, шта нам фали, то ће још теже други знати. Тога ради и постоје удружења, на која, чини ми се, да је интерпелант напао. Ми имамо удружења занатлијска, већ од неколико година и тим удружењима и јесте циљ, да састављају одборе из свију еснафа, из свију занатлија и радника, и они на својим седницама имају да прегресају питања, шта би требало ком занату да се отклони и шта би требало учинити, па да наше занатлије пођу на боље, а о спреми наших занатлија доказ су неколико светских изложба, где су наше занатлије награђене. Ја вас уверавам, да су све занатлије свесне свога позива и само, ако се да помоћ кредитом и спремом школском, може се очекивати, да ће наше занатлије моћи у сваком погледу, и по изради, и по цени и по свему у опште задовољити своје потрошаче.

Министар привреде Р. Милошевић — Ја поново устајем да кажем коју реч, да се одужим дужности својој. У првом мом говору, ја сам рекао, да ћу поднети идућој Скупштини пројект о занатима, тада ћу изнети мојој привреди програм, који је у неколико изнесен и у програму владе; идућа Скупштина решиће, да ли је привредни програм мој добар или није добар; а сад овде хоћу да се ограничим на саму интерпелацију.

Кад се тарди, да полицијске власти не извршују еснафску уредбу, ја бих молио, да се и именује такав случај, и није довољно само казати, да полицијска власт то не врши, него треба казати још и то, да је мени такво једно невршење било достављено, па да ја, као министар народне привреде нисам то узео у поступак по закону, тада би имало места интерпелацији. Дакле, то се овде нигде не именује. Ја г. Владићу дајем реч, да кад он или ма ко други види, да месна полицијска власт не врши еснафску уредбу, нека мени изволи јавити, и онда, ако ја не учиним корак, који би по закону требао да учиним, онда сам одговоран и онда не треба нико да ме штеди, него нека ме нападне за невршење закона. Али док се не именује такав случај, да ја нисам вршио своју дужност, ја мислим да нема места интерпелацијама.

(Наставиће се)